

Teresa Duran i Armengol
 Escriptora i llicenciada en Pedagogia

Els textos fundacionals de la LIJ

Estimada mare,

Ja fa dies que et volia escriure, però la feina que faig és tan apassionant que amb prou feines tinc temps de posar en ordre els meus papers. Ja saps que em feia molta il·lusió que m'enviessin a fer pràctiques en un centre de tant de prestigi internacional com aquest, i que també em feia un poc de basarda no estar prou capacitada per a fer-ho bé. El lloc és tan insòlit, la mainada és tan fantàstica i la mestressa és tan excepcional, que no puc sinó passar-m'ho bé i xalar de gust.

Però amb adjectius fabulosos no en tindràs prou per saber què estic fent i, sobretot, què estic aprenent aquests dies. Com a bona pedagoga literària en fase de pràctiques el millor que puc fer és redactar-te el meu dietari d'observacions. A veure si, amb un xic d'ordre, t'assabentes de tot.

Mira: el primer dia em vaig trobar al carrer del Cirerer fent cua amb una tropa d'al·lots de tota mena d'edat i procedència, carregats (i carregada) de llibres, esperant l'autocar que ens havia de dur aquí. I esperant també la responsable de l'expedició. Amb

aquestes que s'aixeca una bufarada de vent de l'Est i els arbres de la carretera s'agiten com a folls, que semblava que de tant fer ballar les branques nues acabarien per desarrelar-se, i sento la veueta d'un minyó que diu. «Ja ve!». Vaig mirar en direcció on assenyalaria el seu ditet i vaig veure una forma humana empesa i vinclada pel vent. Jo i la canalla vam veure que aquella forma pertanyia a una dona que s'aferrava el barret amb una mà i portava una bossa amb l'altra. De seguida que la forma va haver tombat la cantonada va semblar que el vent l'aixecava de terra i la llençava volant cap a la parada. Era ben bé com si primer l'hagués llençada contra la cantonada i com si des d'allí l'hagués aixecada enlaire, ella i bossa i tot plegat fins a portar-la davant nostre d'una revolada. Quan la dona aterrà tota la vorera s'extremí, i vam poder observar que la nouvinguda tenia els cabells negres i llunts, i que era prima i tenia els peus i les mans molt grossos i uns ulls blaus petits i tafaners. «Sembla una pepa holandesa de fusta!», va ser el comentari d'un al·lotó. I una nina amb trenetes va afegir: «Quina

bossa més divertida!» La resposta de la nouvinguda va ser seca, tibada i majestuosa:

—Autocar! —va dir introduint la clau al pany de la bossa aquella.

I de dins, malgrat que tots veiem que era una bossa perfectament buida, en va treure unes llistes, un paper, una ampolla de xarop i una cullera, mentre deia:

—Sóc la institutriu. Em dic Mary Poppins, però potser seria millor que m'anomenéssiu Miss Poppins si voleu ser correctes. I ara, passarem llista i tots prendreu una cullerada de xarop abans de pujar a l'autocar.

—Quin autocar? —vaig preguntar jo, tement que estava davant d'una guillada.

I, t'ho prometo, si em punxen no em troben sang: Miss Poppins va ajupir-se i de la bossa va treure un autocar de bo de bo, que devia pesar set tones i mitja i que mai dels mais cap llei de física hauria pogut entaforar dins d'aquella bossa. Però ella, tan escardalenca, com si res. El va deixar ben posat ran de vorera, en va obrir la porta, va agafar llista, xarop i cullera i un per un

va anar dient els noms de la quitxalla:

—Matrícula 1865: Alicia!

Del grup va sortir una nineta rossa amb llaçada blau cel, ben bé treta d'un cromó, dòcil i poli-da, que va obrir la boca tota resignada per empassar-se la culle-radeta de xarop. Se la va empassar i...

—Mmm... Xarop de cirera! —va dir.

I potser jo continuava veient visions, però juraria que es va encongir ben bé d'un pam i mig mentre entrava sense dificultats per la porta de l'autocar. Miss Poppins continuava, impertèrrita:

—Matrícula 1865: Max und Moritz!

I un parell de vailets eixebrats que ja feia estona que no paraven de riure's de tothom i que ja havien tingut temps de penjar set enganyifes a la meua esquena es van presentar fent llengotes i negant-se a prendre el ditxós xarop. Però Mary Poppins tenia els ulls fets en ells i aprofitant una de les llengotes els va ficar entre cap i coll la medicina:

—Mmm! Xucrut! —i cap dins.

—Matrícula 1868: Jo March!

Aquesta ja era gairebé una doneta, feia un posat d'espigueta tot simpàtic, i va empassar-se la cullerada sense replicar.

—Mmm! Ponx de Nadal!

—Matrícula 1876: Tom Sawyer!

Cap resposta.

—Tom!

Cap resposta.

Quan finalment es va presentar anava despentinat i amb les butxaques plenes de tota mena de rampoines i enganyifes. Va fer el

bot davant la medicina, però va acabar trobant-la ben bona, tot i afirmar que tenia gust de licor de fantasma!

—Matrícula 1883: Jim Hawkins!

Aquest era un minyó prim i servicial, que es va enfilear a l'autocar amb la passa llesta dels qui han solcat moltes mars, i que només temia que el xarop tingués gust de barril de pomes.

—Matrícula 1883: Pinocchio!

Com havia passat amb Tom, a Pinocchio també el va haver de cridar moltes vegades, però aquest sí que no es va arribar a presentar. No devia voler anar a escola.

—Matrícula 1884: Heidi!

Aquesta nena tenia i té una cara de salut que enamora, amb les galtones vermelles i un farcellet a la mà. A ella la cullerada de xarop li va semblar de mel, vés a saber per què...

—Matrícula 1894: Mowgli!

I heus aquí un minyó esquerp, de raça índia, cabell negre i pupi-la oberta, que observava tot el que passava al seu voltant amb molta atenció i que de cap manera sabia fer servir una cullera, potser perquè mai no n'havia vista cap...

—Matrícula 1900: Dorothy!

Es va presentar una nena menuda però gens espantadissa, amb una maleta plena d'etiquetes on es llegia amb lletres daurades: Oz, a qui el xarop li va semblar de menta.

—Matrícula 1906: Peter Pan i Wendy!

Aquesta era una parelleta molt curiosa: ella anava vestida amb una camisola de dormir, però semblava formal i diligent i va fer tot el que li deien, mentre que el seu company anava vestit com un elf si bé no es va negar a empassar-se aquell xarop que segons ell

tenia gust de didal, no hi va haver manera de fer-lo pujar a l'autocar, perquè deia que allí on anàvem ell ja hi aniria volant, raresa que Miss Poppins va semblar entendre i compartir perfectament.

—Matrícula 1906: Nils Holgersson!

Ai, mare, n'hi havia per quedar estaferil·lada! Aquell nap-buf també volava! Si bé aquest ho feia a llocs d'una oca, de la qual no es va voler separar de cap manera.

—Matrícula 1910: Massagran!

Un xicot llarg i prim com un filaberquí va fer una gambada endavant, va saludar amb la gorra airosament com qui s'acomiada dels presents i tot dient *Tripallokavipasek!* va empassar-se la medicina i es va escurar les dents com si hi tingués esfilagarses de pollastre.

—Matrícula 1922: William Brown!

Aquest també duia gorra, però de criquet, els genolls pelats, els mitjons al garró i la molt tocada i posada Miss Poppins no va poder evitar una mirada de reprovació en veure un angleset tan *naughty*. Mirada que ell va aguantar estoicament amb aires de superioritat acceptant la medicina com un llancer acceptaria gallardament la pena de mort.

—Ecs! Gelat de maduixa... —feia tot llepant-se els llavis amb fruïció.

—Matrícula 1928: Emil Tischbein!

Un noieta amb vestit blau marí, rosset i bon minyó, es va acomiadar de la seva mare per enfilear-se a l'autocar, sense deixar de palpar-se la butxaca de l'americana,

Fotografia: Nouvelles Images

com si tingués por que li prenguessin el que hi duia.

—Matrícula 1929: Cèlia!

I un altre ninona rossa i bufona, però de posat burleta i sorneguer, va acarar-se a Mary Poppins com reptant-la a fer que el xarop tingués gust de xocolata amb xurros, cosa que pel que es veu la institutriu va aconseguir sense problemes.

—Matrícula 1929: Margarida!

Una nena menuda, segurament de classe humil, amb trenes, que abraçava una pepa més grossa que ella, es va confiar a la prova i degustació d'aquell inexplicable xarop que per a ella tenia gust de sopa de farigola.

—Matrícula 1931: Babar!

Reposadament, calmosament, disciplinadament, un elefant —sí, sí, tal com ho sents— vestit com un senyor dels Champs Elysées va avançar cap a la fràgil Miss Poppins, i educadament va agafar la cullera amb la trompa, va engolir-se'n el contingut polidament,

sense fer comentaris, i cap a dins!

—Matrícula 1937: Bilbo Bagins!

Es veu que encara no ho havíem vist tot, perquè el qui va fer una passa endavant per reunir-se amb els altres era un *hobbit* fet i pastat, a qui, evidentment, li hauria vingut més de gust una perola d'estofat amb pomes que una cullerada de xarop, però com que, pel que semblava, n'havia passades de molt pitjors, va acceptar tot remugant aquella cerimònia i va pujar com la resta.

—Matrícula 1941: Pippi Langstrump!

Una altra que no es va presentar, almenys aquell primer dia, tot i que la vam cridar una vegada i una altra vegada. Però damunt la voravia ja només quedàvem un xiquet ros, menut i fràgil, i jo mateixa, de manera que era evident que aquella tal Pippi no s'havia presentat.

Lavors Miss Poppins va fer una cosa molt curiosa. Va obrir la bossa altre cop i amb un acte de gran coqueteria es va empolainar els cabells, es va refer el maquillatge, es va planificar un collaret

de perles i quan es va trobar prou guapa va dir, tot fent una reverència de gran dama:

—Matrícula 1943: El Petit Príncep!

El minyonet va enrogir de mala manera, com si li fes vergonya que el tractessin principescament, va fer redreçar Miss Poppins amablement i encara més amablement va preguntar:

—Sisplau, dona'm licor de rosa...

I de licor de rosa devia ser el seu xarop, perquè el que Mary Poppins em va donar a mi tenia gust de taronja. Com que ara ja hi érem tots, l'autocar es va posar en marxa i vam arribar —no sé com, perquè no vam pas anar pels camins normals i coneguts que hi ha als mapes— aquí on som, que és un indret que t'agradaria molt. Ara que ja coneixes els meus vailets, me'n vaig a dormir que aquesta carta ja és massa llarga i se'm tanquen els ulls. Demà continuarem, d'acord?

Hola, mare, ja em pots renyar, ja, perquè no t'escric cada dia. Em dius que l'endemà vas estar esperant carta meva perquè et delies per saber com rutllava aque-

Illa tropa de sapastres que et vaig descriure i que jo res, muda. Però, mare, és que per molt que els tracti, aquests vaillets sempre em sorprendran! Però, au, ara m'hi poso, així no frisaràs:

Fas bé de sospitar que el Gran Casal de la Literatura per a Infants i Joves on estic fent pràctiques hi ha molts més personatges que els que et vaig anomenar, evidentment, i encara n'hi haurà més, si Déu vol, perquè el casal és enorme, i espaiós i assolellat, i de molt bon estar o passejar. Però a mi m'ha tocat tenir cura del selecte grupet de 22 minyons que et vaig presentar l'altre dia i que s'han autobatejat amb el pompós nom de colla de Textos Fundacionals, que no sé d'on el devien treure, perquè a mi m'agradava més el que va proposar en William Brown, que volia que en diguessin La Banda dels Proscrits!, mentre que a en Peter Pan, que és un poc gallet, li agradava més que el nom del col·lectiu fos Nens Perduts, proposta que va ser seriosament rebutjada per en Bilbo Baggins i en Babar, al·legant que ells no eren pas nens, sinó respectivament un *hobbit* i un elefant, recordes? La Jo March els va secundar de seguida, afirmant que ella era una noia, i que ni estava ni era una perduda. La veritat és que no ho està gens, que té un aplom i una xerrera diplomàtica que va convèncer tothom, i potser va ser ella, a qui li agrada molt llegir, la que devia treure d'alguna enciclopèdia la pedantaria saberruda de Textos Fundacionals! Juraria que la meitat de la colla no va entendre l'expressió ni se'n van sentir particips...

Però sota una sanefa amb aquest nom hem fet un quadre amb les seves fotografies respectives que presideix la gran escalinata del casal, just a sota del quadre d'honor de la lleva

anterior, on podries veure el retrat d'en Robinson Crusoe, d'en Riquet del Plomall i altres descendents de Perrault, d'en Gulliver, de la bigarrada tropa dels Grimm, de tota la parentela d'Andersen, de n'Estel d'Or, del Trencanous de Nuremberg, del Darrer dels Mohicans, d'en David Copperfield, de n'Oliver Twist, de la Fada Brancanegra, de Struwelpeter, o de Michel Strogoff. La veritat és que la meva tropa no desmereix dels altres, i que els tenen un poc per model, si no fos que la majoria dels del quadre d'honor ja s'afaiten i estan més pendents del seu casori que de les peripècies quotidianes (i aquest és el gran tema de les xerrameques dels meus taral·lirots). Fa uns dies, quan a mitja escala m'embadocava veient la grandesa d'aquella quinta, Miss Poppins, ascendint per la barana de l'escalinata amb la mateixa facilitat amb què en Mowgli lliscaria liana avall, em va fer l'ullet tot dient-me:

—Sí, senyoreta. Tots ells van fer gran honor a la nostra institució, però cal dir que aquells eren altres temps, on un bon casament podia solucionar els problemes de la fam i la misèria que imperaven arreu. Aleshores, la institució de la Literatura creia més adient fer adquirir consciència de les injustícies socials als lectors que no pas observar la mànada. Importava més què arribaria a ser l'infant quan fos gran (per la via de les rendes d'un bon matrimoni, d'un reconeixement de paternitat d'upa, d'una munificent caritat, d'un heroisme sens màcula) que no pas que era tant el responsable ciutadà futur com la interessant persona present per a decidir-se a acollirlos com a protagonistes preferents, a fi d'observar-ne l'evolució i les possibilitats d'expressió. Naturalment, és evident que aleshores jo no regentava l'esta-

bliment! I ara, perdoni'm, però tinc visites.

I zziu! escala amunt mentre s'empojava el pentinat amb el coïfisme de qui ha deixat l'oient estaferil·lat...

Vaig tornar amb el meus. Certament la Poppins tenia raó, els meus marrecs són d'una altra pasta, fins i tot els de provenença més humil i, ja siguin orfes com Heidi o Mowgli, o de família de poc capital, com la Jo, la Margarida o l'Emil Tischbein, no viuen la seva poca fortuna com un mal fat del qual cal evadir-se. I certament, poc pas que pensen arranjari-ho amb un casament. La meva tribu és formada, per dir-ho ras i curt, per un conglomerat de personatges de forta personalitat als quals els agrada mostrar el seu vessant més pueril, més infantil. Tant si formen part del piquet dels taral·lirots de la colla, com del dels assenyats, cada dia em revelen raconets del seu tarannà d'infant. Que jo anoto acuradament a les meves fitxes.

Ja ho sé, mare, que ara em diràs que acabo de fer una taxonomia excloent i que això, pedagògicament, no està bé. Pot no ser bo, però és útil per a fer-se preguntes. I aquí ja no em pots rebatre, perquè ets tu qui m'ha ensenyat que la pedagogia és l'art de fer preguntes.

Vol jugar-hi? Mira: dels 22 de la colla dels Textos Fundacionals, 8 són femelles i 14 mascles. Per què?

N'hi ha 9 que parlen anglès, dels quals una tercera part ho fa amb accent d'EUA. I si hi afegim la institutriu Mary Poppins, i altres que no són aquí, com el baró de Münchhausen, el petit Lord Fauntleroy o Winnie the Poh, obtindríem que més de la meitat dels qui s'han fet famosos en aquest ram són anglòfons. Per què? Què ho fa que, de la resta,

tots siguin europeus? Per què la Margarida, en Massagran o la Cèlia es mantenen sempre un xic apartats dels altres, com si no gosessin barrejar-s'hi? Els hi he d'empènyer tothora, amb els altres, de tal manera que em sembla que estan carregats de complexos.

Abans de continuar jugant amb les taxonomies t'he de dir una gran notícia que m'havia passat per alt: saps què? Recordes la Pippi, que no va pujar a l'autocar amb nosaltres? Doncs ja és aquí! L'altre dia es va presentar caminant de cul enrere, perquè diu que a Egipte tothom ho fa així, i que ella no vol ser pas menys que un egipci i que, a més, així ja està ben acarada per tornar a la seva casa de Villekulla. Es va presentar d'imprevist, només perquè es va adonar que si no anava a escola mai no tindria vacances, i ella tampoc volia ser menys que els altres. Això va fer riure molt en Mowgli, en Jim Hawkins, en Peter, en Bilbo i el Petit Príncep, que no hi ha anat mai a escola, i que saben perfectament que això no és una escola, ni una casa de colònies ni res que tingui a veure amb un ensenyament formal o no formal.

Vaig decidir fer servir l'argument per veure si venia el darrer renoc que ens manca, en Pinocchio. Però quan ho vaig comentar amb Miss Poppins, em va fer l'ullet i em va presentar la tutora d'en Pinocchio, una dama molt riallera amb els cabells blaus. Aleshores em vaig adonar que totes dues tenen molts punts en comú, i que estaven conxorxades, de manera que no és que en Pinocchio no sigui aquí, sinó que per a ell s'ha fet una tàctica especial, consistent en allò que en francès en dirien *l'école buissonnière*, és a dir, que ha pres la *clé des champs*, o dit perquè m'entenguis, que fa

campana, i que la campanada que fa és, exactament, allò que cal que faci. La maniobra m'ha semblat exquisida, i he tornat amb els meus disposada a incitar-los a preparar entre tots un joc de pistes ben especial per a aquest tros de fusta d'en Pinocchio que es pensa que no vol anar a escola i està aprenent més que si hi anés.

Bé, ara que ja saps que el grup, d'una manera o altra, està al complet, puc continuar amb les meves inquisidores taxonomies. I començaré per allí on hem iniciat l'anàlisi: per la dicotomia dels arrauxats i la dels assenyats.

Naturalment, en Pinocchio, a qui ens resulta tan fàcil d'esperonar amb qualsevol estímul extern, amb el seu caràcter compulsiu, amb la seva avidesa per la festa i la novetat, amb les seves trapellereries del tot previsibles, seguides per uns melodramàtics penediments plens de llagrimes que s'esborren com l'aigua, però també, no ho oblidem, amb la seva ingenuïtat i la seva estima filial, forma part dels arrauxats, si bé cal dir que d'arrauxats n'hi ha de moltes menes: hi ha els autèntics eixelebrats, que tothora rumien quina una en faran, i que, quan l'han feta, desvetllen l'admiració de tots els altres per la seva gosadia impertinent, i hi ha els ardots i agosarats.

En Max i en Moritz encapçalarien amb tots els honors el grup dels trapelles, si no fos que rara vegada comparteixen les seves malifetes amb la resta. Encara són petits, voregen els set anys, però cada dia en rumien alguna, i entre les seves proeses faria constar l'estrangulació de tota una llocada, la remullada d'un sastre, o aquell dia que van omplir de pólvora la pipa del mestre Lämpel. Tot això ho fan amb un enginy i una murrieria que deno-

ten, possiblement, un altíssim coeficient intel·lectual, i una traça per al dibuix i per a la rima poètica que per a mi voldria...

De la pell d'en Barrabàs també ho són la Pippi, en William Brown i en Peter Pan. La Pippi excel·leix en força i equilibrisme, i si aquesta traça l'apliqués a tenir cura de si mateixa no tindria aquell posat de pallasset indòmit que em gasta. Deixa anar les mentides amb la mateixa facilitat que els ases els pets. Però és tan amiga dels seus amics! Té un sentit tan alt de la justícia! Té una imaginació tan elàstica!...

No cal dir que pot ben anar de tronc amb el William Brown, que és tan descurat, mentider i imaginatiu com ella, encara que ni la meitat de forçut. El que li manca de força ho supleix amb l'enginy, que és molt i d'alta qualitat. En William prové d'una família estable, de classe mitjana, prototípicament anglesa i, segons ell, carregada d'orgues. Es veu d'una hora lluny que es marfondria per ser tan desarrelat com en Mowgli, o tan aventurer com en Massagran. Fa veure que les nenes no li interessien, i està a matar amb la seva germana gran. Però, la veritat és que a elles els cau la baba quan el veuen, amb el seu aire de pinxo pinxet, i les seves ganes de fardar! A mi m'enamora, perquè és constant i tossut i perquè sota la pell de dur hi té l'aura d'un heroi infinitament lleial, que sap guardar un secret fins a la tomba, si convé.

En Peter Pan també està fet un bon dimonietxo! En fa tota la cara i, francament, no sé pas amb qui devia pactar per tal d'assolir la proesa de no créixer mai! N'és, de fatxenda! I, per dir-ho tot, també és una mica pocavergonya (no sempre recorda lleialment la paraula dona-

da). Aquesta manca de modals és la que més preocupa al seu enemic de l'ànima, el capità Hook, però és el que més captiva la seva amiga Wendy, a qui decididament he d'arrenglar al bàndol dels assenyats. Ara, això sí, per organitzar grans aventures excitants d'aquelles que duren dies i dies, no hi ha ningú com en Peter, que té de valent i agosarat tot el que té d'alegre i innocent. Té un coneixement inaudit dels éssers fantàstics, com si cada dia hi parlés de tu a tu, i potser ho fa, perquè li agrada anar a la seva, i a vegades desapareix durant alguns dies, amb gran consternació dels altres que, mentre és fora, troben a faltar el cap de colla.

Després dels arrauxats, em caldrà presentar-te els intrèpids, els agosarats, aquells no són pas dolentons de mena, com el sextet anterior, sinó que la vida o la voluntat ha fet ardits i no se'ls arronsa el melic davant el perill. No se li va arronsar a la Dorothy, quan va arribar fins al màgic d'Oz, el gran i el terrible, ni quan li va haver de tirar en cara quatre veritats, ni tan sols molt abans, quan ella, Llit i Totó es van trobar a l'ull del tornado, però tot i així sempre es presenta als altres dient: «Jo sóc Dorothy, la petita i feble», perquè no s'adona que té una mena de feblesa més forta que una cuirassa. Jo diria que la seva feblesa, el seu punt flac, és l'amistat. Perquè per amistat va fer el que va fer i fa el que fa, i per amiga la volen tots. Confiam tant en ella com ella en nosaltres.

La Jo March, la més doneta de la colla, també té molta confiança, però més aviat en si mateixa que en els altres: confia a ser una gran autora dramàtica, a ser novel·lista, a triomfar i demostrar que una dona pot valdre's per si mateixa sense l'empara de ningú. Té un deliciós sentit de

l'humor, és irònica i compassiva alhora, solidària i independent, lúcida i ingènua, i no està per convencionalismes. A mi em sembla que se'n sortirà...

En Massagran té la seva mateixa edat i també és molt decidit de mena. Quan van maldades se'n surt prou bé, gràcies al seu enginy i a les seves manetes. He observat en ell una rara predisposició per la didàctica: li encanten les classes de català! I això és tant més estrany que, en d'altres matèries, com ara la geografia, acostuma a posar-hi més pa que formatge. Té una Àfrica tota falsa i un llenguatge inventat que practica amb una tribu de katalanins que resulten d'allò més atractius!

Gairebé tant com l'autèntica geografia d'en Nils Holgersson! Ha recorregut el seu país d'origen pam a pam, i això és un dir, perquè no ho ha fet ran de terra sinó a collibè de la seva oca Akka. Cada vesprada, des que som aquí, li fem explicar una cosa de Suècia, i ens n'explica els turons i les muntanyes, la flora i la fauna, perquè entén el parlar de les bèsties. Tot ens ho explica amb un gràcia que captiva el més pintat, i és ben bé com si hi fóssim, perquè, ai d'ell si s'equivocava o ens enredava! L'oca li pessigaria el clatell i el tornaria a fer tornar xic com un didal, que és una experiència que no crec que vulgui tornar a reviuere... O potser sí? Cal dir que els primers dies era més aviat rebec i mal xinat, però després, quan li hem demostrat que era ben acollit, s'ha anat tornant un company fantàstic.

De caràcter molt més intrèpid, encara que mai no ha anat gaire més enllà de casa seva, hi ha en Tom Sawyer, que es deleix per ser mariner o pirata, i que admira en secret la vida a bord que han dut en Massagran o en Jim

Hawkins, que sobrepassen d'un pam la seva alçada i de set llegendes la seva experiència sobre naufrags i pirates. En Tom no és certament tan brivall com en Max o en Moritz, tot i estar dotat de la mateixa imaginació fèrtil, ni tan burxeta com en William Brown, però, com aquest darrer, és molt amic dels seus amics i així que pot ens explica les aventures del seu amic més íntim, un tal Huckleberry Flinn. Ho fa amb un grau tan alt de veneració i de companyonia que poc em costaria dir que és el millor company de jocs que es pot tenir en aquest món. I em cal confessar que quan explica la vida ran del Mississipí ho fa amb una agudesa de percepció, una vivor de detalls i una lluminositat d'expressió que ni el millor dels pintors el superaria. Perquè cal que et digui —tot i que en aquest comentari hi afegeixo molta de la seva ironia— que en Tom Sawyer sap treure més profit que ningú de la pintura!

Entre els intrèpids, els qui han experimentat el perill de debò són el més alt i el més baix de la colla. El més gran és en Jim Hawkins, un que ha vist l'horror i la violència de prop, quan va formar part d'una perillosíssima expedició a la recerca d'un tresor on no va perdre la vida de miracle! A tots ens corre un calfred per l'esquena quan ens explica les seves peripècies. Imagina't: un vaixell on més de la meitat de la tripulació està disposada a matar a sang freda el capità i l'equip d'armadors! Se'n va assabentar per casualitat, i tot sol va haver de dirimir el dilema de ser lleial al seu millor amic, el cuiner de bord, un tal John Silver, *el Llarg*, que es va revelar com el pitjor dels pirates, o bé arrenglar-se entre els més febles i desvalguts. Em sorprèn quan explica aquestes coses del seu passat, perquè ho fa amb una humilitat i una senzillesa,

sense apartar-se mai de la veritat i sense cap mena de fums per la seva heroïtat, que t'adones fins a quin punt aquest al·lot que, aparentment, no destaca en res, té dins seu un tremp de ferro forjat i un noble sentit del bé que sura sobre qualsevol altre raonament.

L'altre heroi de la colla, el *hobbit* Bilbo Baggins, no té certament l'ànim immarcescible d'en Jim, perquè és més aviat panxacontent i poc feiner. Diria que el seu tarannà és el del moix falder, ben calentó prop de la llar de foc, i el seu grup natural, dins la taxonomia, seria amb els assenyats... i tanmateix! Sí senyor, sí, en Bilbo Baggins, que no aixeca tres pams de terra, n'ha vist de verdes i de madures, i al seu passat —un passat que no es mesura com el nostre— hi ha un esfereïdor forat negre del qual no li agrada parlar, perquè sap què és la por, la coneix i l'ensuma, i no té gens de ganes de tornar-la a experimentar. Quan en Peter parla de fades, de sirenes o d'elfs, se'l mira de reüll, com volent dir «Què n'ha de saber, de tot això, aquest marrec!», però el deixa fer, essent com és ell mateix un fantàstic. I mai no dirà que si tot el que en Peter explica és com és, ho és, justament, perquè en Bilbo ho va salvar del no res. Això ho sé perquè he llegit una crònica d'aquells fets remots, recuperada ara fa setanta-dos anys, no perquè ell m'ho hagi explicat de viva veu. I si el burxo perquè pugui demostrar als altres fins a quin punt té fusta d'èpic heroi mitològic, encén la seva pipa, fa un gest vague amb la mà i rebufa: «Això són coses d'en Gandalf, amb les quals jo no hauria volgut tenir res a veure!»

I ara, mare, ja han tocat les dues, fa hores que hauria de dormir, i això és ben bé el que cal que faci si et vull continuar explicant les virtuts dels assenyats.

Afganistan. Fotografia: Didier Lefevre

Com podria fer-ho si jo mateixa no ho fos? Oi que m'entens? Au, fins aviat.

Au, mare, no et queixaràs, que aquest cop no he deixat pas passar ni un dia sense escriure't! Segur que et deleixes per saber més coses dels Textos Fundacionals.

Potser ahir hauria hagut d'arreglar la Cèlia entre els arrauxats i el Petit Príncep entre els ardots. Però després d'observar-los amb atenció, penso que he fet bé d'encabir-los entre els assenyats.

Veuràs, a la Cèlia li agradaria molt assemblar-se a en Guillermo Brown —ella tothora li diu Guillermo, perquè és de Madrid— i el pren sempre per model. Potser, secretament, també enveja la llibertat de moviments i l'elasticitat d'imaginació d'en Tom Sawyer... Però les malifetes de la Cèlia són més aviat dites que fetes. Vull dir que és més llenguda que entremaliada. I, per tant, mai no es fica en veritables embolics, tot i que provoca malentesos molt comprometedors. És una mica posturetes, i fa servir la ingenuïtat pròpia de la seva edat com a arma d'atac contra les agressions externes. Tanmateix, sempre torna a casa a l'hora previs-

ta, es pentina i es vesteix amb coqueteria, i fa els deures com cal, tant a l'estiu com a l'hivern. De fet, té l'ànima tendra i perfumada com una violeta boscana. El dia que la ciutat permeti un espai oxigenat per a les violetes no serà gens difícil encarrillar-la.

I aquest estrany dia en què la ciutat permetrà que les violetes hi floreixin espontàniament potser també hi haurà un lloc per a la Heidi. Tot i que en aquest cas no es tracta d'una violeta, sinó d'un autèntic, delicat i vellutat edelweiss. El dia que, tan acoloridament, en Tom ens parlava de la vida que duia ran del gran riu, vaig quedar tota sorpresa en veure que una de les més menudes nines de la classe, la nostra Heidi, s'enganxava a l'experiència i ens explicava, també a tots, la vida a les altes muntanyes dels Alps. No hi ha res més contradictori que comparar els Alps amb el Mississipí, però et ben prometo que la menuda ho va saber fer amb un èmfasi i un amor peis cims dignes d'un ambaixador. Normalment és creient i disciplinada, i és de les poques del grup que, petita com és, ja exerceix, i prou bé, un ofici: el de pastora, encara que només ho fa a l'estiu al costat d'un amic seu més experimentat que es diu

Aula Interactiva de l'Aire

Oferta d'activitats educatives

Nom de l'activitat	Adreçat a	Continguts
L'aire que ens envolta	Tercer cicle d'educació primària	• L'atmosfera i l'aire• Els contaminants de l'aire• Nosaltres i l'atmosfera
L'atmosfera no té fronteres	Primer cicle d'educació secundària obligatòria	• L'atmosfera: característiques• Funció protectora de l'atmosfera• Problemes de l'atmosfera i recerca de solucions

Característiques de les activitats:

- Visites a l'aula interactiva guiades per monitors ambientals, realització de tallers d'experimentació i de jocs ambientals.

Durada i horari:

- L'activitat es realitzarà de dimarts a divendres, i tindrà una durada aproximada de tres hores, entre les 9.30 i les 12.30h.

Material didàctic de suport:

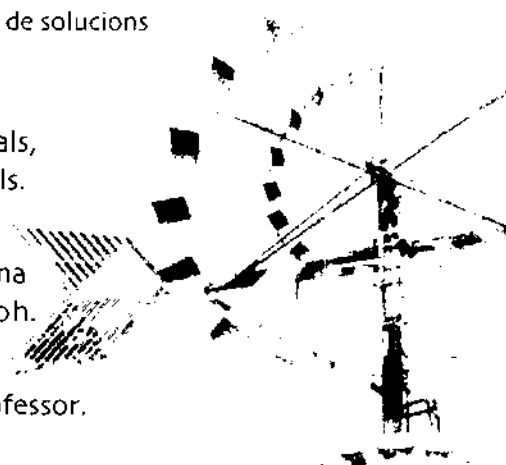
- Quadern de l'alumne i proposta didàctica adreçada al professor.

Exposició interactiva:

- Compta amb una sèrie de mòduls interactius, panells informatius, ordinadors, vídeos i zona de documentació.

Informació i inscripcions:

Visites escolars. Aeroport de Palma
Tel. 971 789 085 (de 8.30 a 16.30 h)
Fax 971 789 077

Aena

Aeroport de Palma de Mallorca

Universitat de les Illes Balears

Peter. Com que és tímida, primer es mirava la senyoreta Poppins amb basarda perquè temia que no fos com una tal senyoreta Rottenmeier, que es veu que li va fer la vida impossible, però ara gosaria dir que més aviat n'admira les excèntricitats.

Si parlessin la mateixa llengua la seva millor amiga podria ser la Margarida. Ambdues admiren la natura, tenen una paraula amable per a cada animaló i són netes, feineres i endreçades. Potser com a cuinera val més la Margarida que la Heidi, és clar que també és més grandeta. No se separa de la seva pepa Hortènsia, i hi parla amb un llenguatge mil vegades més finet que el d'una nina de casa bona. L'estiu passat la Margarida va viure al ras, sota una mena de tenda de campanya feta amb la seva llibreta, i la va omplir d'anotacions sobre les quatre estacions. Estic segura que ha tingut bons mestres, uns pedagogs excel·lents, i se'n nota l'empremta. L'ídol de la Margarida és en Nils Holgersson, però el pam de terra que ha explorat la Margarida no és pas més gran que el Maresme... abans de la vinguda del turisme suec!

A la Wendy li encanta jugar a casetes, a cou dinar i a fer endreça amb la Heidi i la Margarida, però com que encara l'encisen més els xicotets entremaliats com en Peter Pan, no sempre està disposada a deixar els jocs dels xicotots per a fer de bona nena com les altres dues. Quan està amb ells adopta amb molta naturalitat el paper de marassa, els sargeix els mitjons —i les foradadíssimes mitges de la Pippi...— i els explica rondalles meravelloses de bo de bo. Quan en Jim Hawkins explica les seves aventures a l'illa del Tresor i la seva convivència amb el pirata John Silver, enrogeix com una rosella, sospira i pensa: «Jo

també he tingut una caseta de troncs en una illa, jo també he estat a bord d'un vaixell pirata, i el capità Ganxut —l'únic a qui va témer el cuiner— em va admirar fervorosament!»

Potser per això l'adora tant —i tan secretament— en Mowgli. És tot un salvatget, que mai no ha tingut una mare i que, com aquells nens perduts de la Wendy, ha conviscut entre llops, i els ha fet tornar enrere amb la cua entre cames, perquè n'ha esdevingut cabdi!! No parla gaire, per no dir gens, però sap escoltar amb una tal atenció que potser aquest és el motiu que em porta a arrenjlar-lo entre els assenyats. Quan ha comprès quina és la llei secreta i natural d'una cosa, l'accepta i la compleix a ulls clucs i això també fa que el consideri assenyat. Ell també entén el llenguatge dels animals, com en Nils o la Margarida, però els seus animals són fers de bo de bo, i el més ferotge fou el tigre Shere Khan, davant del qual calia tanta astúcia i intel·ligència per a derrotar-lo, com la que demostra ell a tothora. No li fa por la nit, ni l'espanta el perill, però en canvi tem la pinta i el foc, no menja mai amb nosaltres ni es fica al llit, ni qualsevol altra cosa que impliqui confort. No és precisament esquerp, al contrari, s'encurioseix per tot, però li agrada anar a la seva i cal deixar-lo fer perquè ve d'una terra i d'un paratge que tots els altres desconeixen, per molt que en Tom o en Massagran facin veure que han estat a la selva.

Qui sí ve de la selva, i qui ha fet una evolució tota contrària a la d'en Mowgli, és en Babar. En Babar és un petit elefant que va trobar els perills d'una selva a la gran ciutat, però els va superar tots gràcies a l'ajut d'una Vella Dama que se'l va afillar de bon de veres, li va ensenyar a llegir i

escriure —té una bona lletra que enamora de tan clara i llegible com és—, a vestir-se, a pujar i baixar ascensors i fins i tot l'ha ensenyat a conduir. Aquesta Vella Dama ha fet amb ell un prodigi de sociabilització, i, si t'he de dir la veritat, em sembla que en Babar és el més assenyat de tots els assenyats de la trepa. Té una flaca pels nins i nines, els gronxa amb la trompa i prepara per a ells la ciutat ideal, on a escola es practica el mètode Montessori, en urbanisme s'hi posen en pràctica les ensenyances de Le Corbusier, i en política les més formidables pràctiques democràtiques. Com tots els elefants és ple de seny, de calma i de serenitat, estar amb ell em relaxa i em dóna seguretat. I potser per això, perquè amb tots nosaltres, per petits que siaguem, fa el mateix i ens permet de creure que qualsevol ideal, per utòpic que sigui, es pot materialitzar, hem decidit proclamar-lo rei, el nostre rei.

Cal dir que el nostre príncep no és pas fill seu, tot i que s'entenen molt bé en francès. El nostre Petit Príncep ve d'unes terres més allunyades que l'illa de Mai més o la selva bengalí. Concretament ve de l'asteroide B 612. Posaria la mà al foc que és un planeta de poetes! Però l'únic habitant és ell, i si va venir a la Terra va ser per amor a una rosa, de la qual se sentia responsable. Veïssis la carona que fa quan et demana: «Sisplau, dibuixa'm un xai!» És valent, certament molt valent, i per això he estat tanta estona dubtant si te'l descrivia juntament amb el grup dels agosarats o amb el dels assenyats. T'imagines el coratge que cal per deixar el teu asteroide, petjar una munió de planetes, i arriscar-te a no tornar mai més només perquè algú li dibuixi un xai per a la seva rosa? No tem la mort, ni la set

ni la fam. I és tan fràgil com la Dorothy, només que molt més menut. Ha après un munt de coses i comprèn molt bé l'amistat d'en Tom i en Huck, o d'en Nils amb Akka, o de la Poppins amb mi, perquè un guillot li va explicar l'essència de l'amistat. Es fa estimar una cosa de no dir i, dins del seu coret, tots els altres de la colla guarden, com un tresor que refulgeix més que una estrella, una frase seva.

L'Alicia també deixa anar unes frases molt bones, però, ben al contrari de les del Petit Príncep, no són gens reconfortants, més aviat enigmàtiques. Per a mi, tota ella és un enigma. Com és que creix i decreix com la Lluna? Com és que el seu gat de Cheshire es fon amb aquella mena de somriure? Com és que es complau tant en les paradoxes? I, sobretot, com és que no arriba a fer-se amiga de cap dels seus comparses? Ha presenciats —més per passiva que per activa— qui sap quantes estranyes coses, la vida li ha permès visitar la Terra de les Meravelles i, pel que observo, no n'ha tornat gens entusiasmada. Pel meu gust és una mica massa de l'opinió aquella del «com a casa enllloc», cregui'm! La Dorothy, en Bilbo o en Peter Pan, que en terres tant o més estranyes que la seva han lluitat i plantat cara per a defensar-les, se la miren amb un cert menyspreu. En Max i en Moritz, a la mateixa Terra de Meravelles, hi haurien xalat de valent; la Pippi, tot rient, hi hauria aplicat ordre i sentit comú a cops de puny, si calia, i el rei Babar hauria pogut arribar a fer entrar a rotllo a la Reina de Cors, però ella, l'Alicia, que és cas! «Ho he somiat i ja està». Mira que són decebedors els finals en què tot ha estat un somni...

Per culpa d'un somni l'Emil Tischbein és aquí amb nosal-

tres. Es va adormir al tren i un lladre li va pispar els diners que a la seva mare li havien costat tant d'estalviar. L'Emil té una mare, una àvia i una cosina que valen totes les pessetes, i ell mateix és tan eixerit com elles. Va pensar que s'havia de presentar a casa l'àvia amb els diners, i que per això li calia enxampar el lladre fos com fos, cosa que diu molt a favor del seu coratge. Ho va aconseguir, gràcies al fet que es va deixar ajudar per una colla de detectius de la seva edat, capaços d'organitzar-se molt més bé que no pas una comissaria de telesèrie americana. L'Emil no ha visitat terres estranyes, ni ha dut a terme gestes heroiques, ni ha fet cap barrabassada remarkable, i aquest és el seu mèrit, justament, des de la seva quotidianitat, normalitat, banalitat, n'ha sabut treure la quinta essència de la cooperació fraternal, i ha guanyat una colla d'amics. Més ben dit, dues, la colla dels de Berlín, i la dels d'aquí.

I prou per avui, mare, que la son em devora. Ara ja saps qui som i què fem. Bona nit!

Estimada família,

El temps de pràctiques se m'acaba. Diumenge seré a casa. O sigui que és hora de fer balanç del que he viscut.

Tinc l'edat que tinc, i un currículum en què consta una escolarització des dels 3 fins als vint-i-tants anys (el doctorat el deixo a part). O sigui que, una primera conclusió pot ser que he tingut molts més professors que no pas vaillets han estat sota la meua cura aquests dies. Això sense comptar amb monitors, professors d'idiomes o d'esports. I tanmateix penso, crec, que aquests vint-i-dos personatges han deixat dins meu una petja molt més profunda que molts llicenciats. Pensem-hi, en això: els infants coneixeran molts mestres, que els seran imposats des de fora i que rara vegada podran triar. Però si s'a-

Llibres per a la reforma

Educació *infantil*
Educació *primària*
Educació *secundària*

Smbat
Llibres

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E • Geranis Centre • Tel. 71 33 50 • Fax 72 04 44 • 07002 Palma de Mallorca

cullen al mestratge de la literatura, tenen la possibilitat de moure's dins un cercle d'afinitats electives. Tant si ho fan a través de la biblioteca pública com a través dels llibres que parents o amics els regalen, l'impuls per a la tria o l'ofrena ha estat afectiu, emotiu, i lliure. I això compta!

Durant més de cent anys són les afinitats electives dels lectors les que han fet aquests vint-i-dos protagonistes tan fascinants. «És el temps que he perdut per a la meva rosa, el que l'ha fet tan important», diria el meu Petit Príncep. Ni l'autor, ni el gènere, ni l'edat, ni l'estil compten tant com els lectors. Cada cop que un lector bescanta un llibre, aquest s'apaga, tal com en el llibre Peter Pan ens explica que s'extingeixen les fades. Però cada cop que un lector es confia a un llibre, viu i glateix per les peripècies que passen al protagonista, les afegeix a les pròpies experiències i enllaça l'illa del Tresor amb l'illa de Mai Més, el país d'Oz amb la Terra de Meravelles, Gandalf amb la Vella Dama, la Rottenmeier amb Mary Poppins, Shere Khan amb el senyor Gründig, Villekülle amb la Toscana, eixampla no tan sols la seva geografia personal del coneixement del món, sinó també l'imaginari col·lectiu.

Sé perfectament que durant el mateix període en què he encabit la colla dels Textos Fundacionals, la literatura ha rebut el regal d'obres com *Anna Karèni-na* de Tolstoi, *l'Ulysses* de Joyce, o *A la recerca del temps perdut* de Proust. Però us puc ben prometre que malgrat la importància innegable d'aquestes obres i d'aquests autors la proporció amb què aquestes novel·les han impregnat l'imaginari col·lectiu és molt menor a la que han obtingut Barrie, Jen de Brunhoff, Rudyard Kipling o

Joanna Spyry. Uns autors que, en un moment donat de la història de la humanitat, van interessar-se pels infants, no pas com a ciutadans de demà sinó com a persones del seu avui. Així, prescindint d'honors, van confiar en el plaer (que no en l'ensenyança) que un infant obtindria d'aquella lectura, i van divertir-se escrivint, conscients que mai guanyarien el Nobel amb aquella obra, però disposats a escriure-la agosaradament, com qui afirma: «Jo sóc la literatura per a infants, la petita i fràgil.» I tanmateix la forta, l'extensa, la bàsica.

Vint-i-una obres rescatades de l'oblit no són pas moltes per a un període de 77 anys, però són prou per a un univers lector. Vint-i-vuit lletres no són pas un devassall de signes, però són prou per a escriure-ho tot. Als vint-i-un títols que t'he presentat hi he trobat de tot, el religiós i el profà. Dins meu s'hi ha establert una molt dinàmica —i per tant positiva— dialèctica entre l'alenada èpica de Bilbo Baggins a *El Hobbit*, i la lírica exquisida d'*El Petit Príncep*; entre la hipèbole vitalista de *Pippi Langstrump* i la sòlida simplicitat de *La història de Babar*, entre el noucentisme cívic de la *Margarida* i el casticisme picaresc de *Cèlia*; entre la generosa solidaritat d'*Emili i els detectius* i la imaginativa tossuderia de William Brown a *Les entremaliadures d'en Guillem*; entre l'extraordinarietat robinsoniana de *Les aventures d'en Massagran*, i l'apassionant geografia de *Nils Holguersson*; entre la tangible fantasia de *Peter Pan* i *Wendy* i l'altruista filosofia d'*El Màgic d'Oz*; entre les inexorables lleis de la jungla a *El llibre de la selva*, i el vehement candor de *Heidi*; entre l'acolorit simbolisme de *Les aventures d'en Pinotxo*, i la modèlica aventura de *L'illa del Tresor*, entre la ironia

costumista de *Tom Sawyer*, i la crítica social de Jo March a *Petites dones*; entre la murrieria pocasolta de *Max i Moritz* i la paradoxa enigmàtica d'*Alicia en Terra de Meravelles*. Totes aquestes vivències dinàmiques em semblen fonamentals per a qualsevol persona, i molt més per a mi, perquè ara sé que no sóc pas jo qui els ha fet de monitora aquests pocs dies —o minuts en què us llegeixo aquestes cartes—, sinó que ells han estat els meus tutors durant tota la meua llarga vida. Evidentment que qualsevol altre que llegeixi i es confii a la tutoria d'aquests personatges en pot treure altres sinopsis, però és que els llibres ja ho tenen, això: són com el xarop de Miss Poppins, tenen el gust que cadascú hi troba.

Ah, per cert!, abans de plegar, la molt britànica, molt ambivalent i molt sorprenent Mary Poppins m'ha dit que queda oberta una nova convocatòria per a pedagogs literaris en fase de pràctiques, o sigui que ja ho sabeu, no deixeu d'inscriure-us-hi, i a mi m'ha lliurat un certificat molt historiat en el qual llegeixo:

Certifico que el 1345, Ricard de Bury, bisbe d'Oxford, va escriure un tractat titulat *Philobiblon* ('L'amor dels llibres'), que és apassionant. Amb paraules tan sàvies com les de Ramon Llull, quasi coetani seu, hi diu:

Els llibres són uns mestres que ens ensenyen sense fèrula ni asots, sense crits ni enrabiades, sense pompes vanes i sense sou. Si els preneu sobtadament, mai no els trobareu adormits; si els interrogeu, mai no dissimularan llurs idees; si aneu equivocats, no us criticaran; si cometeu una niciesa, mai no se'n burlaran. Oh, llibres! Únics possessors de la llibertat, únics a fer-nos-en partícips! ◆